

De laatste reis van
de
Herzogin Cecilie

De laatste reis van
de
Herzogin Cecilie

Pamela Eriksson

Auteur: Pamela Eriksson

Vertaling: Jan van Wijlen

ISBN: 9789464488494

© Pamela Eriksson

Omslagontwerp: Jan van Wijlen

Foto omslag: Salcombe Maritime Museum

Foto inzet: Archief Freya Darby

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	5
Woord vooraf	7
Het schip	8
Termen & Uitdrukkingen	10
Dankwoord	15
Deel 1	17
1935 - De Bruidskrans	17
I Lemland	18
Deel 2	51
1934 - De eerste reis	51
II Nils	52
III De eerste ontmoeting	63
IV Honderd en twintig dagen	72
Deel 3	93
Alle wereldzeeën	93
V Vertrek uit de Baltische Zee 1935	94
VI Ballast	108
VII Paik	128
VIII Zwanenzang	137
Deel 4	159
Het einde van de Hertogin	159

IX Het Kanaal	160
Deel 5	218
A funny sort of Boy	218
X Pellas	219
XI Naschrift	243
Nawoord van de vertaler	248

Woord vooraf

De laatste reis van de *Herzogin Cecilie* gaat over de liefde en het leven op één van de laatste zeilschepen en het leven op een klein eilandje in de Oostzee in de jaren '30, het verteld een stukje geschiedenis.

Het is geschreven door mijn moeder Pamela Eriksson in 1958, vier jaar nadat mijn vader Sven was overleden en Pam onze boerderij in de Kaapprovincie van Zuid-Afrika runde. Ik had een toelatingsexamen gedaan en bracht een jaar op de boerderij door om mee te helpen terwijl Pam aan het schrijven was.

The Duchess werd in 1958 in Engeland uitgegeven, daarna in Amerika en uiteindelijk in 1960 vertaald in het Zweeds en gepubliceerd onder de naam "Hertiginnans Sista Resa".

Het doet me veel plezier dat het nu na zo'n 60 jaar naar het Nederlands is vertaald.

Freya Darby

Lemland

Åland, Finland

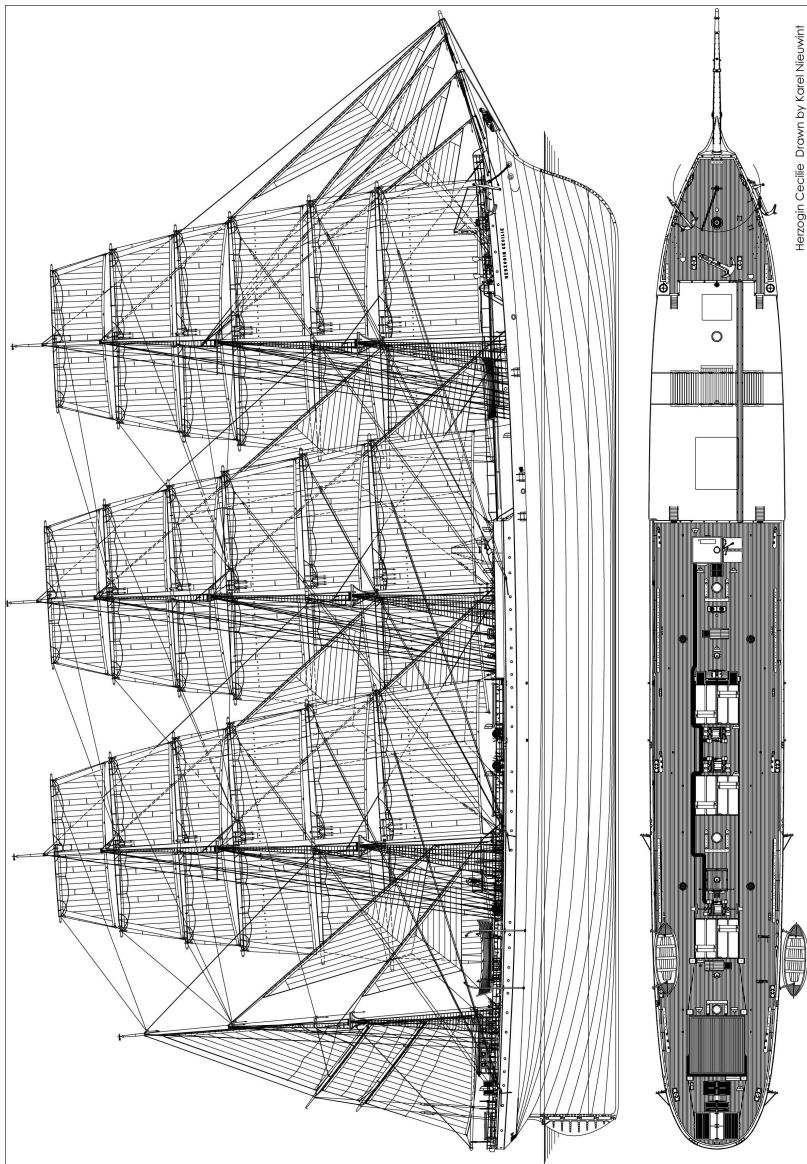
3 maart 2022

Het schip

Lengte o.a.	102 meter
Breedte	14,11 meter
Diepgang	7,53 meter
Masthoogte	52 meter
Totaal zeiloppervlak	4180 m ²
Aantal zeilen	29
Brutto register ton	3111
Netto register ton	2584
Laadcapaciteit	4180
Tewaterlating	22 April 1902
Stranding	25 April 1936

Bouwwerf	Rickmers Schiffsbau AG. te Bremerhaven	
Eigenaren	1902 - 1921	Norddeutcher Loyd Company
	1921 - 1936	Gustav Erikson, Marichamn

Herzogin Cecilie Down by Karel Nieuwint

Tuigplan en dekplan
(Tekening door Karel Nieuwint)

Termen & Uitdrukkingen

Fo'c'sle	Verblijven voor de bemanningen. Verbastering van Forecastle.
Voor de Mast	Benaming voor de bemanning waaronder matrozen, scheepsjongens en leerlingen.
Achter de Mast:	Benaming voor de officieren, Kapitein, 1e stuurman enz.
Binnacle:	De kompaszuil met het kompas.
Pellas:	De naam van de boerderij op Åland waar Sven Eriksson geboren is en later met zijn vrouw heeft gewoond.
Förste	Eerste stuurman (Zweeds).
Sjökapten	(scheeps)Kapitein (Zweeds).
Kooi	Slaapplaats, bed aan boord van een schip.
Farfar	Opa (Zweeds).
Trilla	4-wielige wagen achter een paard.
Kurre	Naam van het paard op Pellas.
Walleroo	Plaats in Australie aan de Spencergolf.
Spencergolf	Grote baai in het Zuiden van Australie. In deze baai kwamen alle graanschepen hun graan laden voor Europa.
Gustav Erikson	Legendarische reder van de Åland eilanden. In een tijd dat alle windjammers werden afgedankt, kocht hij deze op voor sloopprijzen en wist hiermee goede winsten te behalen tot aan de tweede wereldoorlog.
Kaptenkan	Vrouw van de Kapitein (Zweeds).
Bras	Lijn waarmee de stand van de zeilen wordt gesteld.

Donkey	Motorlier waarmee geladen en gelost kon worden. Meestal een stoommachine.
Truby King	Arts uit Nieuw Zeeland ontwikkelde een nieuwe gezondheidsleer voor kinderen. Vooral gefocust op hygiene, voeding en buitenlucht. Hij wist de kindersterfte hiermee in Nieuw Zeeland drastisch terug te brengen.
Kaapstander	Soort verticale lier.
Glazen slaan	Glazen slaan is ontstaan uit de tijdmeting op schepen voor dat er en uurwerk bestond. Het eerste betrouwbare tijdmetre geschikt voor schepen werd pas aan het einde van de achttiende eeuw uitgevonden. Hiervoor werd de tijd bepaald door een zandloper, het glas. Dit mat een tijd van een half uur. Ook na de invoering van de chronometer bleef dit glas in gebruik voor de bezigheden aan boord. Iedere keer dat de zandloper gekeerd werd, de tijd door het slaan van de bel aangeven. Een wacht duurde vier uur, bij acht slagen van de bel werd de wacht gewisseld.
Roerkoning	De draaibare as waaraan het roer vast zit.

Een schip! Mijn schip! Ze was van mij. Het was mijn bezit en mijn zorg. Ze was belangrijker dan wat ook ter wereld; een object van verantwoordelijkheid en toewijding. Ze lag daar, wachtend op mij, betoverd, roerloos als een betoverde prinses, totdat ik kwam. Haar roep was als uit de hemel tot mij gekomen. Ik wist niets van haar. Ik wist niet hoe ze eruitzag. Ik had nauwelijks van haar naam gehoord. Toch waren we onlosmakelijk verenigd voor een bepaald deel van de toekomst, om samen te drijven of te zinken!

Een plotselinge hartstocht en angstig ongeduld stroomde door mijn aderen en gaf me een gevoel van de intensiteit van het leven dat ik nooit eerder en daarna nooit meer heb gevoeld. Ik ontdekte hoeveel zeeman ik was, in hart en ziel. Een man die uitsluitend uit zee en schepen bestond, de zee was het enige ter wereld wat telde, en de schepen de test der mannelijkheid, van temperament, van moed en trouw en van liefde. Het was een uniek hoogtepunt in mijn leven.

Joseph Conrad: The Shadow-Line

Dankwoord

Mijn herinnering aan alle feiten in dit boek zijn zoveel mogelijk gecontroleerd.

Indien ze volgens gezaghebbers of op papier af blijken te wijken, zal ik mij direct tussen de schapen begeven en luid gaan blaten! Voor documenten, logboek-uittreksels en goede raad moet ik de heer Edgar Erikson uit Mariehamn, de zoon van Gustaf Erikson, bedanken; Sjökapten Gunnar Boman, bekend van de graanvloot, nu conservator van het Ålands Nautical Museum; mijn zwager Sjökapten Linus Lindvall uit Lemland; en Förste, nu de heer Elis Karlson, uit Salisbury, Zuid-Rhodesië; ook Sjökapten Nisse Erikson dank ik hartelijk.

De heer W. L. A. Derby en zijn uitgever Jonathan Cape hebben toestemming gegeven om verschillende fragmenten op te nemen van dat andere monument van liefde voor de Hertogin: *The Tall Ships Pass*. Wing-Commander Blackwood heeft me toestemming gegeven om delen van "Paik, the Story of a true Sea Dog" te gebruiken, die ik schreef voor *Blackwood's Magazine*. *Punch* heeft me toegestaan het gedicht van Hilton Brown over *Herzogin Cecilie* volledig te citeren, en uitgeverij Geoffrey Bles heeft me toegestaan de kleine sage over mijn reis te gebruiken over de Hertogin uit mijn eigen boek: *Out of the World*.

Degenen die hebben geholpen bij de uitgebreide jacht op *Herzogin Cecilie's* laatste logboek, tot dusver niet succesvol, zijn te talrijk om op te noemen. Hierin is elk nautisch detail opgenomen van die paar noodlottige uren nadat ze van St. Anthony's Head was vertrokken tot ze strandde op de Ham Stone. Ik had het graag volledig willen citeren, al was het maar om degenen die na de gebeurtenis het allemaal beter wisten achteraf hoofdpijn te bezorgen. In plaats daarvan heb ik geciteerd wat de heer Derby hierover heeft geschreven in *The Tall Ships*, hoewel hij me vertelde het log zelf nooit gezien te hebben, maar zijn informatie uit verschillende bronnen heeft gehaald, die hij zich nu niet kan herinneren. Dat logboek hoort echter in het Åland Maritime

Museum, en ik doe nu nog een laatste oproep aan degene die het heeft om het daarheen te sturen.

Last but not least moet ik Eric Newby bedanken, het plezier wat ik aan zijn boek beleefde, *De laatste graanrace*, inspireerde me om te proberen hem te vertellen over de andere kant van de maan.

Pamela Eriksson

Deel 1

1935 - De Bruidskrans

I   Lemland

Het was een bijzondere ervaring om in de kerk van Lemland te zitten en je huwelijksaankondiging te horen voorlezen. Tenminste, dat was wat Sven zei dat het was, want ik kon de murmelende Zweedse pastoor niet volgen. Ik was meer gewend aan de krachtige orders en vloeken aan boord. Hij stootte me opnieuw aan, omdat ik niet oplette. Ik probeerde achterom te kijken zonder mijn hoofd te draaien. Daar, majestueus draaiend in de warme luchtstromen die opstegen van de overvolle kerk, hing een schip. Een prachtig, mooi schip, alle zeilen bij, dwars getuigd, zo dapper en mooi als dat andere schip dat we zo goed kenden. Bijna geluidloos gefluister klonk in mijn oor: "Je kunt er straks naar kijken. Iedereen zit op je te letten. Zolang jij zo naar het schip kijkt, kunnen ze de verleiding niet weerstaan en dan kunnen ze niet doen alsof ze luisteren naar de dominee." In een ondeugende impuls grijpsde ik naar hem. Er was een antwoordende glans in zijn ogen, maar de rest van zijn gezicht was plechtig, recht vooruit kijkend. Schijnbaar onbeweeglijk slaagde hij erin me een kneepje te geven, waardoor ik meteen naar voren keek. Het gevolg van het stevige pak slaag dat hij mij ooit gegeven had. Het zat nog erg levendig in mijn geheugen. Gedeelten van verschillende gezichten waren zichtbaar; de jongeren soepel, fris en strak maar bij de ouderen waren de groeven van de last van het leven niet verborgen. De hele gemeente was in een soort geduldige waardigheid gewikkeld, alsof we in een windstilte in de doldrums zaten. Ik vroeg me af of er hier ooit buien over kwamen die de rust verstoorden. Verboden naar het schip te kijken, de Lemlanders in kerkstemming te raadselachtig, sloeg ik mijn ogen neer op Svens handen die in een massieve Turkse knoop op zijn knieën rustten. Ze zagen er witter, gladder, krachtiger en toch gevoeliger uit dan

ooit. Het september zonlicht viel erop door één van de ramen en scheen in de vierkante kornalijn van zijn zegelring. Het zware goud van de zetting schitterde ook. Het was een heel oude ring. Ik vroeg me af wie van de Pellas-mannen hem het eerst in deze kerk had gedragen. Misschien was hij ook hier gekomen met zijn geliefde. Misschien?

Eindelijk was de dienst voorbij en stonden we buiten, een eilandje in de menselijke stroom die van de veranda druppelde. Terwijl ik de weinige beleefde Zweedse woorden die ik kende mompelde, werd ik me er goed van bewust hoe exotisch ik was. Ik stond daar naast de eenvoudige, gepolijste granieten grafstenen van deze twaalfde-eeuwse kerk in deze zeevarende parochie van Lemland op de Åland-eilanden. De gezichten die in de kerk gesloten waren geweest, waren nu scherpzinnig, vragend en vriendelijk en beoordeelden ons eerlijk en beleefd. "Welnu, hier is Pellas Sven met de *Engelska* en de huwelijksaankondiging is voorgelezen, dus het is duidelijk dat ze van plan zijn te trouwen. Natuurlijk, als kapitein van de grote *Herzogin* Cecilie kan hij doen wat hij wil. Maar waarom zou hij niet tevreden kunnen zijn met één van onze eigen meisjes? Ze is zeker groot en ziet er sterk uit, maar kan ze koken en bakken en weven en een huishouden runnen op onze Åland-manier? Als hij meester van Pellas zou worden, hoe zit het met al het buitenwerk? Met de koeien en paarden en schapen, en mest rijden, en realiseert ze zich dat een zeeman een jaar of twee jaar achter elkaar weg is en een vrouw nodig heeft die voor zichzelf kan zorgen? Ze vormen een goed koppel, dat valt niet te ontkennen, en ze zouden zeker kinderen moeten krijgen..., maar...

Het was lang geleden dat er zo'n bijzonderheid in Lemland was geweest. Niemand kon zich een bruid herinneren die vreemder was dan Erkas Kristine die naar deze parochie kwam, maar zij sprak tenminste nog Zweeds. Ze was van de Zweedse kust bij de Botnische Golf, hoewel sommigen zeiden dat er Lappen-bloed in haar zat.

Af en toe vergat een zoon zijn Ålandse komaf en trouwde met een Finse en introduceerde zo, via de achterdeur, een invloed, een taal en een gelaatsuitdrukking die de ongebonden Zweedse Ålanders vastbesloten waren buiten te houden. Meestal keerden ze terug van zee en met welke exotische vrouwen ze ook in

vreemde werelddelen hadden omgegaan, ze trouwden doorgaans volgzzaam met het meisje dat hen had uitgekozen. Zo had ook Sven dat gedaan, het was een vanzelfsprekendheid. "Maar waarom?" vroeg ik. Het was geen makkelijke vraag om te beantwoorden, omdat het de hele structuur van de samenleving van Åland omvatte. De hiërarchie van zeekapiteins die de leiders van die samenleving waren, onder wie Sven, zowel van geboorte als door zijn verdienste, werden onderscheiden door bepaalde statussymbolen. Hierin speelden gouden horloges en vrouwen de hoofdrol. Sven zei het zo, half triest, half grappen makend. Toen hij het gouden horloge kocht, kocht hij er automatisch de vrouw bij. Na een paar maanden zonder liefde bij haar te hebben gewoond, vond hij dat het verstandiger was geweest om alleen met het gouden horloge tevreden te zijn. Maar toen had Sven natuurlijk al een andere liefde, de wonderschone, de smetteloze, de alles absorberende *Herzogin* Cecilie.

Er waren veel mensen die misschien graag die zondag ons huwelijk verboden hadden. Ik had een bijgelovig gevoel dat *Herzogin* Cecilie zelf met bezwaren binnen zou komen zeilen: maar ze lag bij de werf bij Uusikaupunki, half in slaap en verzamelde kracht voor wat haar laatste en grootste reis zou worden. Het was met haar dat we spoedig zouden vertrekken, de schattige Hertogin, aan wie ik net zo tot slaaf was gemaakt als Sven.

Op het moment dat ik in Marichamn aan land stapte was er weinig tijd om het eigenaardige gevoel van vertrouwdheid te overdenken dat me had gegrepen. Het was alleen maar in kracht toegenomen tot het mij totaal overweldigde toen ik Pellas voor het eerst bezocht. Raadselachtig was dat ik de indeling van de kamers en waar ze voor dienden, wist voordat ik daar ooit was geweest of het me was verteld. Niet dat het gevoel van vertrouwdheid me ervan weerhield vragen te stellen.

Het schip dat in de kerk hing was prachtig, maar waarom? "Er hebben hier altijd schepen in de kerken gehangen," zei Sven. "Je zou ze eens in de kathedraal van Åbo moeten zien, een hele vloot vaart door het gangpad. Sommigen vallen zowat uit elkaar, zo oud zijn ze. Deze in Lemland is vrij nieuw. Misschien heeft mijn over-overgrootvader hem nog wel gemaakt." Aan de muren van Pellas hingen ook schepen, stijve liefdevolle portretten. Pellas

zelf, staande op zijn verhoogde fundatie van rots en turf, was net als de ark van Noach op de berg Ararat. Stevig en trots stond het op de kale, granieten kroon van de heuvel bij de vallei van het dorp Granboda. De zee en het bos erachter waren verweven tot een geheel waarmee het was omringd. Dat wat Pellas inspireerde, was door mannen van Granboda, bekwame bouwers van schepen en zeelui, uit de welvaart aan de zee onttrokken. In staat om een bos met hun vaardigheden om te vormen naar een ark zoals zij die wilden hebben.

Vijf jaar lang hadden Pellas-mannen in Norrskog gewerkt. Bomen vellend voor de droom van een zeilershart. Elke winter reden de stoere Finse paarden, waar grootvader zo van gehouden had, de grote boomstammen over het ijs naar huis. Ze vormden een grote stapel om bewerkt te worden tot ijzerharde dennenbalken, de vijfendertig centimeter brede vloerplanken, de iets lichtere plafondplanken, de honderden meters geschaafde planken en de massieve balken voor het dak. Tegelijkertijd werd berk gekapt voor het meubilair.

Alles lag gesorteerd totdat het allemaal compleet was. Houtskool moest ook worden gebrand voor de smidse waar de nagels werden gemaakt. Ten slotte verzamelden de vrouwen immense hopen mos in het bos. Het was een feestelijke aangelegenheid om het bij warm, droog weer naar huis te rijden. Daar werd het opgeborgen tot het gebruikt werd voor het afdichten van de balken en het opvullen van de ruimte tussen plafond en zoldervloer. In de jaren zeventig had het Pellas volk grootse moderne ideeën. In plaats van hun eigen houten dakpannen te maken, kochten ze golfplaten en bedekten daarmee hun huis. Het gewicht was gigantisch, maar binten en gordingen waren enorm en konden het dubbele dragen. De manier waarop de boerderij was gebouwd, was een van de weinige dingen die ik over Pellas had gehoord voordat Sven me erheen bracht.

Dat ze als bruid van zeventien naar Pellas was gekomen, was één van de weinige dingen die ik, voordat ik haar ontmoette, wist over Irene Eriksson, de moeder van Sven, de meesteres van Pellas. Ik had een cadeau voor haar meegenomen, zorgvuldig gekozen in Londen, een paar meter Macclesfield-zijde voor een zwarte jurk omdat ik wist dat ze ouder was dan zeventig, zacht en

puur omdat ik wist dat ze die het beste vond, en besprenkeld met kleine scharlaken bloemetjes, want ik vermoedde dat ze ook een beetje van kleur hield. Had Sven voor haar niet in Lourenço Marques een prachtige Chinese sjaal gekocht met borduurwerk, afgewerkt met gouden bloesem? Hij liet het me voor het eerst zien op een rustige passaatwind-zondag en hij had uitgelegd dat het een cadeau was voor "Mamma", de eerst volgende keer dat hij thuis zou komen. Het lag naast de kleren die ze hem vóór bijna elke reis gaf. Pellas-schape gaven de wol die ze spon en tot sokken breide en geschikt waren voor in zeelaarzen, handschoenen en wanten die hij nooit droeg. "En wat is dit?," had ik gevraagd. Terwijl ik een zak-achtig kledingstuk van dikke gestreepte flanel tevoorschijn haalde. Het was een nachthemd en mama had erop gestaan het hem te geven zonder zich te realiseren dat hij de voorkeur gaf aan die nieuwe pyjama's. Terwijl hij op jacht was naar een andere curiositeit om me te laten zien, had hij het nachthemd aangetrokken. Alsof het de overjas van de Zwarte Prins was. Ik vond het geweldig. Het was dennengroen, met een dun streepje rood en geel. Iets in de frisse stevige fijnheid van de wol vertelde me dat het zelf-geweven was voordat Sven het zei.

"Probeer het eens", zei hij, en ik ging rond in het prachtige kledingstuk bijna gelovend dat ik, net als de sprookjesprins, in een zwaan zou veranderen. "Hou het maar aan". Lachte hij, "zolang je de jeuk van dat huis-geweven spul tegen je huid kunt verdragen." Dus het nachthemd was van mij, en uiteindelijk ook de sjaal, hoewel ik protesteerde. Tot ik besepte dat het een compensatie was van al die dingen die onuitgesproken bleven. Hoewel ze hier niets van wist, lagen het hemd en de sjaal ongemakkelijk op mijn geweten terwijl Irene Eriksson me opnam met een slimme, beleefde, wrange, maar niet onsympathieke blik in haar oude ogen. Alles aan haar was oud, maar zonder de sporen van verval; haar rug was nog steeds recht en soepel, en hoewel ze groot was, was ze niet dik of plomp. Er stond meer in haar gezicht geschreven dan ik, jong als ik toen was, kon lezen, maar hierdoor fascineerde ze mij. De platte maar stevige wangen, de rechte wenkbrauwen, de lange welving van de kaak, de gekrulde neusgaten van haar geprononceerde neus, de grote, nu bejaarde ogen en het fijn gevormde voorhoofd. Ze moet

vroeger een opmerkelijk knap gezicht hebben gehad. De lippen, nu door de leeftijd onherkenbaar gegolfd, waren groot en stevig, zoals ik me had voorgesteld. Ze was heel blij Sven te zien en verwelkomde me met dezelfde hartelijkheid: maar ik voelde me onbelangrijk naast het feit dat hier weer één van de Pellasmannen terug van zee was, al was het maar voor een korte tijd. Ze was al enkele jaren weduwe met alleen een gehuwde en ongehuwde dochter onder haar hoede. We zaten in haar salon, terwijl Mery en Ebba, met een stralend gezicht van interesse en opwinding, aan de salontafel zaten. Geen enkele vrouw die ik ooit had ontmoet was als deze drie. Ze waren zo onopgesmukt, zo onzelfzuchtig, zo levendig en zo zichzelf. Het was vervelend om niet meer dan een paar aarzelende woorden met hen te kunnen uitwisselen. Sven werd het vertalen al snel moe en met een laatste "Je moet snel wat Zweeds leren", liet hij mij stilletjes knabbelen van zijn moeders beroemde peperkoekjes. Met wat een genegenheid spraken die vier met elkaar! Ondertussen begon ik te genieten van de salon of *salan*, zoals ze het noemden. Er stond niets wat er vijftig jaar geleden niet had kunnen zijn neergezet. De enorme kachel van witte tegels kwam tot het dak, de bank en stoelen waren vroeg Victoriaans, evenals de vitrages van de vier twee meter hoge ramen. Het behang was ontworpen in een patroon dat me instinctief aan Disraeli deed denken. Verschillende barkentijnen, vlak geschilderd in olieverf, zeilden de kamer rond in hun vergulde lijsten. Op de blauw geschilderde vloer lagen vrolijk gestreepte zelf geweven lopers, parallel naast elkaar. Er was een pluche tafelkleed waarvan ik wist dat Sven die uit Chili had meegebracht, en een sneeuwwitte Merino-vacht die hij in Australië had gekregen. Kristal en snuisterijen, waarvan sommige zo duidelijk de liefdevolle gaven van kinderen waren, sierden verschillende berkenhouten tafels en bureaus. Iedereen die verliefd is op modieuze moderniteiten zou er hartelijk om hebben gelachen. Ik kon alleen maar de innerlijke harmonie voelen.

Het ritme van de tijd was niet alleen langzaam gegaan in Pella's salon. Het liep achter op de hele archipel van Åland alsof het het dappere levenspatroon zou onderdompelen dat daar sinds de primitieve tijden door zijn ontembare bewoners was gegeven. De zee was het grootste bezit van Åland en baande zich een weg zo

als de talloze paden door de laaggelegen granieten eilanden en eilandjes die, geologisch gesproken nog maar pas uit de Oostzee waren geboren. De grond was schaars en woest.

Niet van de zee maar van het land moest het leven worden ontworsteld. Vis was er niet in overvloed, behalve onder de buitenste scheren. De Ålanders die op en rond de belangrijkste landmassa's in het midden van de eilandengroep woonden, hadden minder vis maar veel meer hout. Ze moesten al vroeg hebben geleerd om dit te gebruiken om de zee te veroveren, en ze moeten een ras zijn geweest met een vurige kracht en drang naar onafhankelijkheid. In de vroege Vikingtijd stonden ze al bekend als “die wilde Ålanders”.

Ze woonden erg afgelegen en sloten zich aan bij de Scandinavische Vikingen die de grote oostelijke handels- en pelgrimsreizen maakten die langs de Russische rivieren naar Kiev en Miklagård voerden. Misschien gingen ze zelfs nog verder, want in vroege Ålandse graven zijn Perzische munten uit de achtste eeuw gevonden.

Hoewel de omstandigheden in de buitenwereld veranderden, had Åland nog steeds niets anders dan haar zee, haar hout en de schaarse grond waaruit ze enkel een schamel bestaan konden opbouwen. Noch de zee alleen, noch de grond alleen kon een gezin onderhouden. Het is gemakkelijk te zien hoe de boerzeevarende structuur zich in die samenleving heeft ontwikkeld. Het is ook gemakkelijk te begrijpen waarom geen enkele leenheer, geen industriële magnaat, ooit in de verleiding kwam om zijn klauwen in het grillige vlees van het eilandrijk te zetten - zoals de Ålanders het zelf noemden. Ze zouden korte metten hebben gemaakt van elke koning die zou proberen hun granieten troon te bestijgen. Twee van Europa's grootste invloeden, het feodalisme en industrialisme, gingen daardoor aan Åland voorbij. Hun tradities waren al duizend jaar niet opgeschud.

In de parochie van Lemland was in de negentiende eeuw de zeevaarders-geest tot volle bloei gekomen. Ze bezaten tientallen schepen, brigantijnen en schoeners, niet veel groter dan vijfhonderd ton. Degelijke kleine vaartuigen konden concurreren in alle handel op de Noordzee. De grotere waagden zich ook over de Atlantische Oceaan. Veel van deze schepen werden gebouwd en bemand door Lemlanders. De ondernemingen werden

gefinancierd door dorpsgenoten en parochianen die de ondernemingen financierden. Overal in Åland leken geboren matrozen en timmerlieden te zijn, maar in Lemland wemelde het van de zeevarenden; Je struikelde bijna letterlijk over de kapiteins en reders. Kapiteins waren zeer geacht, scheepseigenaren hadden de hoogste achting.

Het was logisch dat een jongen vanuit één van Lemlands schepen, de eerste zou zijn die wereldfaam naar Åland zou brengen. Gustaf Erikson begon, zoals ieder ander, op het dek, werkte zich op tot in de hut van de kapitein en was in 1914 al reder. Pas na de eerste wereldoorlog begon hij zijn vloot van zeilschepen op te bouwen. Tegen de jaren dertig was zijn grote vloot, die voornamelijk uit viermasters bestond, een van de vreemdste bezienswaardigheden in de moderne tijd, die zich ongegeneerd in de tarwehandel tussen Engeland en Australië bevond.

Ze werden voor sloopprijzen uit de schroothopen getrokken van maritieme naties, want Gusta betaalde zelden meer voor een schip dan hij in één jaar met haar kon verdienen. Ze waren soms helemaal verwaarloosd als hij ze kocht, maar het duurde niet lang voordat hij wat van hun oude kracht en glorie in hen had teruggebracht, allemaal puur voor de winst. Gusta kon sentimenteel zijn, maar bij hem kwam het sentiment op de tweede plaats als het op zaken aan kwam. Desalniettemin vond hij het van belang dat zijn schepen goed werden onderhouden. Tegen de tijd dat zijn vloot op het hoogtepunt was, was de rest van de wereld commerciële zeilschepen als rommel gaan beschouwen. Toch waren Gusta's barken de grootste en mooiste schepen die Åland ooit had gehad. Iedereen was trots op Gusta (in Lemland werd zijn achternaam nooit genoemd), vanwege zijn gewiekstheid om ze goedkoop op te kopen en ze zo vakkundig te beheren. Het was veelbetekenend dat de grote lijnschepen op open zee speciaal naar hen toe kwamen omdat ze een bezienswaardigheid waren. De barken gaven de Ålanders een geweldige kans om hun traditionele vaardigheden uit te oefenen. Ze mopperden misschien over zijn karige loon en maakten grapjes over zijn stopwoord, 'Economie', maar ze waren er trots op om in zijn vierkant getuigde schepen te zeilen en vroegen zich,